

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının eğitim öğretim süreçleri açısından değerlendirilmesi**Salih Selim Çekengil¹, Erhan Aytaş², Hakan Güçlü³, İbrahim Akgül⁴**

DOI 10.5281/zenodo.7731750

Özet

Birleştirilmiş sınıf iki, üç dört ya da beş sınıfın bir arada ve bir öğretmen tarafından öğretimin yapıldığı sınıf şeklinde ifade edilmektedir. Türkiye ve dünyadaki örnekler göz önünde bulundurulduğunda birleştirilmiş sınıf uygulamasının tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda eğitim öğretim uygulaması coğrafi, ekonomik ve sosyal sebepler, öğrenci, öğretmen ve derslik sıkıntısının yaşandığı kırsal bölgelerde eğitim öğretimin aksamaması için bir çözüm olarak düşünülmekle birlikte birleştirilmiş sınıf uygulamalarının uzun bir süre uygulamada olacağı anlaşılmaktadır. Araştırmanın amacı birleştirilmiş sınıf uygulamasının öğretmen çerçevesinde karşılaştıkları sorunlar ve birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumlu yönlerinin incelenmesidir. Araştırma kapsamında on öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin analizi nitel yöntemlerden betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonunda öğretmenler, ek personel yetersizliği, yol problemi, idari işler, bina yetersizlikleri, bina temizliği, velilerin yaşanan sorunlara kayıtsız kaldığı, gibi konularda sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Olumlu yönlerden en önemlisi ise özellikle öğrencilerin konuları tekrar şansı bulunduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda ifade edilen sorunlar göz önüne alındığında birleştirilmiş sınıflarda eğitimin sıkıntılarının çok olduğunu ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: öğretmen, birleştirilmiş sınıf, öğrenci, eğitim, öğretim**Evaluation of the Integrated Classroom Application in terms of Education and Instructional Processes****Abstract**

The combined class is expressed as a class where two, three, four or five classes are taught together and taught by a teacher. Considering the examples in Turkey and the world, the history of the combined classroom practice dates back to ancient times. Although the education and training practice in multigrade classrooms is considered as a solution to prevent disruption of education in rural areas where there are geographical, economic and social reasons, students, teachers and classroom shortages, it is understood that combined classroom practices will be in practice for a long time. The aim of the research is to examine the problems faced by the teacher in the multi-class classroom and the positive aspects of the multi-grade classroom practice. Within the scope of the research, face-to-face interviews were conducted with ten teachers. The interviews were conducted with semi-structured interview forms consisting of four questions. The analysis of the research data was analyzed with the descriptive analysis method, one of the qualitative methods. At the end of the research, the teachers stated that there were problems such as lack of additional personnel, road problems, administrative works, building deficiencies, building cleanliness, parents' indifference to the problems experienced. The most important of the positive aspects is that especially the students had the chance to repeat the subjects. Considering the problems expressed in this context, it is possible to state that there are many difficulties in education in multigrade classes.

Keywords: teacher, combined classroom, student, education, training

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, sscekengil@gmail.com

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, erhanaytas60@gmail.com

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, hakang35@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, akgulibrahim60@gmail.com

Giriş

Eğitim, insanların bulunduğu çevreye uyum sağlaması, çevresinde olup bitenleri yorumlaması, yenilik ve değişimleri izleyebilmesi için önemli etkenlerdendir. Eğitim sayesinde bireyler kendini tanır, yeteneklerini keşfeder ve yeteneklerini kullanıp geliştirme imkânı bulur (Bayar, 2009).Eğitim birçok bilim insanı tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlarda eğitimin, bireyi özgürleştirme, yeteneklerini geliştirme, bireye istenilen özellikleri kazandırma (Bayar, 2009; Özen vd., 2007), kültürlüme (Ertürk, 1988), olumlu değer kazandırma (Tezcan, 1985), yenilikçi ve değişmeyi sağlayıcı elemanlar yetiştirme (Sağ, 2003) süreci olarak tanımlandığı ve eğitimin farklı işlevlerine vurgu yapıldığı görülmektedir.Bilgilerin sürekli arttığı, gelişen ve yenilenen dünyada öğrenen ve kendini yenileyen kuşakların yetiştirilmesi zorunluk haline gelmiştir.

İnsanların eğitimlerinin etkili ve verimli bir şekilde karşılanabilmesinde ilkokulun önemli bir yeri vardır. İlk okuma ve yazma öğretimi, temel matematik becerileri, temel hayat bilgisi konuları ilkokulda etkili olarak kavratılmaya çalışılır. Bu dönem “bağımsız sınıflar” ve “birleştirilmiş sınıflar” olarak hayata geçirilmiştir (Sağ ve Sezer, 2012). Eğitim sistemimizin ilk aşamasını ilk okuma ve yazma meydana getirmektedir. İlkokulda öğrenilenler, daha sonraki sınıflar için temel niteliğindedir. Eğitimde kritik dönem ilkokul yıllarında öğretilen bilgi, beceri ve tutumlara dayanmaktadır. İlkokulda yaşanan, öğrenilen olumlu olumsuz bir durum sonraki yılları doğrudan etkilemektedir (Kıroğlu ve Erol, 2012).11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan karar ile zorunlu eğitim on iki yıl olarak belirlenmiştir. Zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilkokulda, toplumun hemen hemen tamamına ulaşıldığı için, ortaöğretime göre ilkokulun önemini daha da artırmaktadır (Kılıç ve Abay, 2009).

Eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülürken sistem içerisinde birçok yaklaşım bulunmaktadır. İkili eğitim, taşınabilir eğitim, birleştirilmiş sınıflarda eğitim, yatılı ilköğretim bölge okulu, denenmiş ve yürürlükten kaldırılmış olan pansiyonlu ilköğretim okulu ve kredili sistem eğitim sistemimiz içerisindeki farklı uygulamalar arasındadır (izci vd., 2010).Birleştirilmiş sınıf iki, üç dört ya da beş sınıfın bir arada ve bir öğretmen tarafından öğretimin yapıldığı sınıflar olarak tanımlanması mümkündür (Summak, 2011; Taşdemirci, 2005; MEB, 2013).

Ülkemiz ve dünyadaki örneklerine bakıldığında birleştirilmiş sınıf uygulamasının tarihinin çok eskilere dayandığını söylenebilir. Ülkemizde birleştirilmiş sınıflı eğitim uygulamasının temelleri Osmanlı Devleti’nden günümüze kadar devam etmekte olan süreçtir. Tanzimat dönemindeki yenileşme hareketleriyle ülkemizde eğitimin önemi anlaşılmaya başlamıştır. İlkokul düzeyinde okullaşma ise 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılmasından sonra değer kazanmış ve 1 Kasım 1928’de yeni harflerin kabul edilmesinden sonra başlatılan Millet Mektepleri uygulamasıyla yaygınlaşmaya başlamıştır. 1930 yılında Köy Mektepleri Müfredat Programı yürürlüğe konmuştur (Gözütok, 2003).

Kırsal kesimde bulunan okulların Müfredat Programı’nda, bir, iki ve üç öğretmenin bulunduğu okullarda (bu tarihte köy okullarında öğretim süresi üç yıldır) derslerin nasıl yürütüleceği ile ilgili esaslar belirtilmiş ve ayrıca programda haftalık ders saatlerine de yer verilmiştir (Palavan, 2007).

1939’da ilk defa toplanan Birinci Milli Eğitim Şurası’nda köy okullarının üç yıldan beş yıla çıkarılmasıyla tek öğretmenli ve beş sınıflı köy ilkokullarında öğretim konusu ve köylere öğretmen yetiştirme işi yeniden gündeme gelmiştir. Bu şurada köy ilkokullarının da beş yıla çıkması için olumlu görüş bildirilmiş ve birleştirilmiş sınıfta bulunması gereken en çok talebe sayısı önemle belirtilmiştir. 17 Nisan 1940’da çıkarılan 3803 sayılı Köy Enstitüleri kanunu ile köye öğretmen yetiştirme işi ise ayrı bir önem kazanmıştır (Bilir, 2008).

1946 yılında ilkokul beş yıla çıkartılmıştır. Cumhuriyetimizin ilk yıllarında ülkemizdeki ilkokul sayısı 4894 ve öğrenim gören öğrenci sayısı 341.941'dir. Bu senelerde okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapıldığı belirtilmemiştir (Bilir, 2008; Öztürk, 2007). Bu mekteplerin bir kısmı normal sınıflarda eğitim yapan sınıflardan oluşurken, bir kısmı da birleştirilmiş sınıflardan oluşmaktadır.

1952 yılında 25 eğitimci kırsal alanlara yönelik olarak eğitim çalışmaları ve incelemelerde bulunmak üzere bir yıllığına Amerika Birleşik Devleti'nde Florida Üniversitesine gönderilmiştir. Gönderilen ekip, Prof. Wofford idaresinde yapmış oldukları çalışmalarını rapor haline getirmişlerdir. Bu raporda "Birleştirilmiş Sınıflı Köy Okulu Program Taslağı" da yer almıştır (Bilir, 2008). Eğitim tarihimizin son kırk yılında birleştirilmiş sınıflarda öğretim uygulamalarında bu çalışma grubunun raporu çok önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye'de birleştirilmiş sınıf uygulamaları ile ilgili çalışmaların 1960'lı yıllarda çoğaldığı, 1968'de ilköğretim programında birleştirilmiş sınıflı okullar çok geniş yer almıştır. 1968 ilkokul programında; birleştirilmiş sınıflı okullar için Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi programları mihver dersler kabul edilmiştir. A grubu için; Hayat Bilgisi dersi 1. yıl, 2. yıl ve 3. yıl üniteleri; B grubu için ise, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri dersleri 1. Yıl ve 2. yıl üniteleri olarak ele alınmıştır. Bu uygulamaya Talim ve Terbiye Kurulu'nun 18.05.2000 tarih ve 122 sayılı kararıyla son verilmiştir (Öztürk, 2007). Uygulama sayesinde tüm ilköğretim okullarında aynı programın uygulanması, eğitim ve öğretimde birlik ve bütünlüğün sağlanması, program farklılıklarından doğan sınıf uyumsuzlukların ortadan kaldırılması ve ölçme-değerlendirmede bütünlüğün sağlanması amaçlanmıştır (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2012).

Birleştirilmiş sınıflı okulların ortaya çıkmasındaki nedenlerden, yapı, fonksiyon, maliyet, eğitim programının uygulanması, yönetimi ve okulun işleyiş biçimlerine yönelik olarak kendilerine has birçok özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler, birçok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir (Döş ve Sağır, 2013;Palavan, 2012). Birleştirilmiş sınıf uygulaması ile ilgili çalışmalarda bu uygulamanın ortaya çıkma nedenleri konusunda Kılıç ve Abay (2009), Dursun (2006), İzci ve diğerleri (2010), Bilir (2010), Sağ ve Sezer (2012) çeşitli görüşlere yer vermişlerdir. Bu görüşlerde ortak noktalar şunlardır; birleştirilmiş sınıflı okulların oluşmasının nedenlerinin başında köy ve kırsal yerlere yönelik olarak öğrenim çağına gelmiş çocuklara eğitim verme mecburiyetinden ortaya çıktığı belirtilmektedir. Eğitim ihtiyacı karşılanmaya çalışılırken bu yerlerde nüfusun ve talebe sayısının da az olduğu, talebe sayısının az olmasının öğretmen, mektep, derslik sayısının da en alt düzeyde olmamasına sebep olduğu vurgulanmaktadır.

MEB'in 2018–2019 eğitim öğretim yılı verilerine göre; 7000 okulda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmakta, bu okullarda 135.924 öğrenci eğitim – öğretim görmektedir. Buna göre ülkemizdeki ilköğretim okullarının yaklaşık %23,2'si birleştirilmiş sınıflı okullardır (TTKB, 2012).

Birleştirilmiş sınıflarda yapılan öğretim ile normal öğretim yapılan sınıflarda eğitim – öğretim etkinlikleri açısından değişiklikler vardır. Değişiklikler çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir.

Hollanda da yapılan bir araştırmaya göre öğretmenlerin, planlama ve sınıf yönetimindeki zorluklardan dolayı, birleştirilmiş sınıf uygulamasını zor buldukları ancak aynı araştırmada birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal olarak daha zengin etkileşime olanak sağladığını, yardımlaşma ve kendi başına iş yapma becerilerinin daha fazla geliştiği belirtilmiştir (Kılıç ve Abay, 2009). Birleştirilmiş sınıf uygulamalarında, farklı sınıflardaki talebeler birbirleriyle etkileşim ve iletişim halindedirler. Gelişim seviyeleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri farklı öğrencilerin aynı mekânda, düzeylerine uygun olarak öğrenme-öğretme süreci geçirmeleri amaçlanmaktadır (Summak, 2011).

Birleştirilmiş sınıf uygulamalarında birçok sınıfla aynı anda ders yapma durumu olduğu için yapılacak çalışmaların önceden güzel bir şekilde planlanması gerekmektedir. Öğretmen plan yaparken dikkat etmesi gereken tüm koşulları (ilgi, ihtiyaç, çevre) göz önüne bulundurmalıdır. Birleştirilmiş sınıflarda en büyük sorun, gelişimi, yaşları, bilgileri, dikkat düzeyleri bakımından birbirinden farklı öğrencilerin bir arada bulunmasıdır. Öğretmen bu durumların farkına varmalı. Sınıfta tüm bu farkları dikkate alarak eğitim vermelidir. Öğretmen birleştirilmiş sınıflarda ders yapacağı sınıf dışındaki sınıfları ödevlendirmeli ve bu sınıfları kontrol altında tutmalı, ödevlendirilmeyen sınıfla da ders yapmalıdır. Uygulamada önemli nokta ödevlendirilen öğrencilerin kendilerine verilen görevleri usulüne uygun yerine getirmeleridir. Ders planlaması yapılırken ödevli olacak öğrencilere verilen çalışmaların seviyelerine ve becerilerine uygun olmalıdır. Planlama birleştirilmiş sınıflarda bir kat daha önem arz etmektedir (Palavan, 2007).

Öğretmen ve öğrencilerin dersi beraber işledikleri, konunun önemli noktalarının, konu hakkındaki ipuçlarının, konunun anlaşılmayan bölümlerinin tekrarının, ek çalışmaların ve deneylerin yürütüldüğü ders saatlerinin öğretmenli işlenen ders saatleri olduğunu, bu saatlerde yapılacak etkinlikler öğretmen tarafından planlanır ve bu plan çerçevesinde konular işlenir. Ödev ile görevlendirilen sınıflar ise, öğrencilerin, önceden öğrenmiş oldukları ünite ve konuların ayrıntılarını veya alt konularını, kendi kendine çalışarak, o konudaki bilgi, beceri ve kapasitelerini artırmaya çalıştıkları derslerdir. Ödevli ders konusunun önemli noktaları önceden belirlenip, bu önemli noktalar ödevli çalışacak gruplara dersin başında açıklanıp gerekli ipuçları verilmesine dikkat çekmektedir (Summak, 2011).

Birleştirilmiş sınıf uygulamalarında karşılaşılan güçlükler ile ilgili olarak birçok araştırma yapılmıştır. “Konuyla ilgili; Öztürk’ün (1980), Fidan ve Baykul (1993), Kaynakçı (1993), Özben (1997), Doğan (2000), Kuzey (2002), Buğday (2003), Çınar (2003), Oran (2003), Şahin (2003), Erdem (2005)’in çalışmalarında birleştirilmiş sınıflar ile ilgili sorunlar araştırılmıştır.” (Kılıç ve Abay, 2009).

Şahin (2003) tarafından yapılan araştırmada birleştirilmiş sınıflarda görev alan öğretmenlerin görev heyecanı, görev motivasyonları üzerinde olumsuzlukların olduğu ve birleştirilmiş sınıflarda görev almak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler eğitim öğretim süreci dışında okula ulaşım, kırsal alanda barınma ve sosyal yaşam, temel ihtiyaçların giderilmesinde çekilen zorluklar nedeniyle birleştirilmiş sınıf uygulamasından vazgeçilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Çınar’ın (2004) Malatya’da Mayıs 2003’te birleştirilmiş sınıf uygulaması olan köy okullarında çalışan 240 öğretmen üzerinde yaptığı araştırmada; Eğitimcilerin her sınıf için yeteri kadar zaman ayıramadığını, mekteplerde araç gereç eksikliği bulunduğunu, veliler tarafından eğitime yeteri kadar destek sağlamadıklarını, eğitimcilerin mesleki manada gerileme içinde olduklarını belirtmiştir.

Gözler (2006) birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin çeşitli konularda sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Bu konular: zaman yönetimi, öğrencilerin seviyeleri, okullardaki materyallerin ve teknoloji olarak belirtmişlerdir. Hizmet içi eğitim konusunda da yeni müfredatla ilgili bakanlığın çalışmalarının yeterli olmadığını, ölçme ve değerlendirme formlarının doldurulması, değerlendirilmesi, ürün dosyalarının öğretimde kullanılması uygulamalarında sorunlar ve belirsizlikler yaşandığını, öğretim yöntem ve teknikleri konusunda uygulama noktasında sıkıntı yaşadıklarını ve bu nedenle de klasik metotlara yöneldiklerini ifade etmişler.

Yeni ilköğretim programına göre sınıf içi yapılan etkinliklerin öğrenci merkezli olduğunu, bu etkinliklerin öğrencilerle yapılması gerektiğini belirtmiştir. Yeni programla birlikte

öğrencilerin hepsi daha fazla öğretmen yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durumda öğretmenlerin, birleştirilmiş sınıflarda görev yapması muhtemel sınıf öğretmeni adaylarının, daha kaliteli yetiştirilmesi ihtiyacını meydana getirmektedir. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının bir geçiş uygulaması olduğu bu uygulamadan vaz geçileceği yetkililer tarafından belirtile de bu uygulamadan kısa sürede vazgeçileceği ile ilgili somut bir göstergeden söz etmek mümkün değildir (İzci vd., 2010).

Birleştirilmiş sınıflı okulların çeşitli olumsuzlukları vardır. Bunlar; bulunduğu coğrafya, iklim, geçim kaynakları, ekonomik durum, sosyolojik özelliklere göre değişen öğrencilerin ailelerine tarım, hayvancılık işlerinde yardım etmesi, okulda devamsızlıkların çok olması, velilerden çocuklarına gerekli desteğin istenen seviyede olmaması, maddi imkansızlıklar nedeni ile okul ihtiyaçlarının karşılanamaması, köydeki öğrencilerin dil gelişiminin yetersiz olmasından (Türkçeyi iyi konuşamamaktan veya bilmemekten) kaynaklı problemler olmaktadır (Çınar, 2004).

Birleştirilmiş sınıf uygulaması yalnızca Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde uygulanan, bir öğretim seklidir. “Ülkemizde ilköğretimin ilk dört sınıfında uygulanan birleştirilmiş sınıflı öğretim şekli Avrupa kıtasında Yunanistan, İspanya ve Finlandiya gibi ülkelerde ilköğretimin tüm sınıflarında uygulanmaktadır.” (Sağ ve Sezer, 2012). “Fransa ve İrlanda’nın coğrafi olarak kırsal bölgelerinde bir öğretmenli ve iki öğretmenli ilkokullar vardır.” (Kılıç ve Abay, 2009). “ABD’deki birleştirilmiş sınıf uygulamasında ise Arkansas eyaletinde birleştirilmiş sınıfların bir bölümü 1. sınıftan 4. sınıfa, bir bölümü ise 1. sınıftan 6. sınıfa kadar tek öğretmen tarafından eğitim yapılmaktadır.” (Kılıç ve Abay, 2009). “Uzak doğu ülkeleri arasında yer alan, Japonya’da ve Amerika Kıtasında Kanada’da birleştirilmiş sınıflar uygulaması vardır.” (Summak, 2011). “Vietnam, Peru, Sri Lanka ve Kolombiya’da ise birleştirilmiş sınıf uygulaması vardır” (Kazu ve Aslan, 2011).

Dünyanın birçok ülkesinde birleştirilmiş sınıflı okullarda eğitim yapılmakla birlikte bu okullar Türkiye’deki gibi, ülkenin kırsal alanlarında yaşayan okul çağındaki çocuklara eğitim verilmektedir. Birleştirilmiş sınıflı okulların bulunduğu kırsal bölgelerindeki birçok yerleşim yeri nüfus açısından az yoğunluk olması sebebi ile bağımsız sınıflarda eğitim yerine birleştirilmiş sınıflar tercih edilmiştir. Birleştirilmiş sınıflı okulların olduğu bu bölgelerde iş alanı olarak tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık sayılabilir. Geçimlerini bu işlerle sağlayan dar gelirli ailelerin çocuklarına eğitim ve öğretim hizmeti ulaştırma amacından birleştirilmiş sınıf uygulaması ortaya çıkmıştır. Bu uygulama kırsal alanlarda yaşayanlara yönelik olarak ortaya çıkarılmıştır. Her ülke şartlarından doğan ihtiyaçlara ve toplumsal özelliklere göre, birleştirilmiş sınıf uygulama modeli oluşturulmuştur (Kılıç ve Abay, 2009). Ayrıca Kanada’da okulların %17’sinde, İngiltere’de de %19’unda birleştirilmiş sınıf uygulaması uygulanmaktadır (Kılıç ve Abay, 2009).

Yapılan araştırmalara göre, birleştirilmiş sınıf uygulaması sırasında ve sonunda ortaya çıkabilecek olumsuzlukları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Öğretmenin görev, yetki ve sorumlulukları diğer öğretmenlere göre fazlalaşmaktadır. Öğretmen sadece öğretmen değil, öğretmenliğin yanına yöneticilik görevi de eklenmektedir (Köksal, 2005).
- Birleştirilmiş sınıflarda bir ders saatinde ödevli ve öğretmenli olarak iki öğrenci grubu bulunmaktadır. Ödevli görevlendirilen öğrenci grubuna derslerde verilen çalışmaların, amacına ulaşıp ulaşmadığını belirlemek amacıyla, dersin sonunda mutlaka değerlendirilme yapılmalıdır. Şayet yapılmazsa, geri bildirim alınamayan öğrencide yanlış ya da eksik öğrenmelerin oluşmasına ve çalışmalarının değerlendirilmediğini

gördüğü için yaptıklarını eksik bırakıp tamamlamamasına sebep olacaktır (TTKB, 2012).

- İlköğretim programının tüm amaçlarına ulaşmak birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda zorlaşmaktadır. 1.2.3.4.5. sınıfların bir arada olması, zaman yetersizliği amaçlara ulaşmayı engellemektedir (Köksal, 2005).
- Öğretmen, öğrencilerin akademik başarılarını artırmak görevi dışında, okulun boya ve badana işleri, çatının, kapıların ve pencerelerin bakımı ve onarımı, tuvaletlerin temizliği, su, kanalizasyon, okulun yakacak ihtiyacı ve bacaların temizliği ile uğraşmak ve bunları çözüme kavuşturmak gibi görevleri vardır (Summak, 2011).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın hedefi, normal ve birleştirilmiş sınıflarda görev yapmış ya da yapmakta olan öğretmenlerin görüşlerinden hareketle, birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumlu olumsuz yönlerini değerlendirmektir. Bu hedefe ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumlu yönleri var mıdır? Varsa nelerdir?
2. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında eğitim öğretim süreçleri yönünden karşılaşılan problemler nelerdir?
3. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında eğitim öğretim süreçleri dışında karşılaşılan problemler nelerdir?
4. Birleştirilmiş sınıf uygulamasına yönelik öğretmenlerin teklifleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

İlkokullar öğrencilerin okulla tanıştığı ilk devlet eğitim kurumları arasında olması ve diğer eğitim kademelerinin ilk basamağı olması sebebi ile ayrı bir önemi vardır. Bu kadar önemli olan bir kurumda bir öğretmen tarafından farklı yaş ve seviyelerin bulunduğu öğrencilere eğitim verilmesi üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Birleştirilmiş sınıflarda eğitim öğretim uygulaması coğrafi, ekonomik ve sosyal sebepler, öğrenci, öğretmen ve derslik sıkıntısının yaşandığı kırsal bölgelerde eğitim öğretimin aksamaması için bir çözüm olarak düşünüldü, bu nedenle uzun bir süre uygulamada olacağı anlaşılmaktadır. Bu nedenle birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin bu uygulama ile ilgili bilgi ve tecrübelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Yazın incelendiğinde birleştirilmiş sınıf uygulaması ile ilgili çok fazla sayıda araştırmaya rastlanılmamaktadır. Çok önemli bir işlevi olan birleştirilmiş sınıfların işleyişlerinin tartışılması ve bu sınıflara dikkat çekilmesi gerekir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada, yazınlarda değinilmemiş sorunların da bulunduğu belirlenerek çözüm önerileri sunulmuştur. Sınıf öğretmenliği yapan öğretmenlerin birçoğu birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda görev yapmıştır. Sınıf öğretmenliğine aday tüm öğretmenlerin birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan yerlerde çalışma ihtimali vardır. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının faydaları vardır. Fakat eğitim öğretim sürecinden ve eğitim öğretim süreçleri dışında karşılaşılan sorunları vardır. Araştırmada birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda çalışmış sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerileri eğitim öğretim süreçleri açısından değerlendirilecektir. Bu araştırma birleştirilmiş sınıflarda görev yapan ya da yapacak olan sınıf öğretmenlerine yol gösterici nitelikte olacaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Birleştirilmiş ve normal sınıflarda görev yapmış ya da yapmakta olan öğretmenlerin görüşlerinden hareketle birleştirilmiş sınıf uygulamasını değerlendiren bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

Nitel araştırma modeli ile katılımcıları kendi bakış açısına göre anlamaya çalışılmaktadır. Bu amaçla farklı kişiler aynı olaya farklı öznel anlamlar yükleyebildiklerinden farklı görüşler ortaya çıkabilmektedir (Büyüköztürk vd., 2012).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Tokat ilinde görev yapan hem birleştirilmiş sınıflarda hem de normal eğitim yapan sınıflarda görev yapmış ya da yapmakta olan öğretmenlerden oluşmaktadır. Görüşme için belirlenen öğretmenler amaçsal örnekleme yöntemlerinden kolaylı örnekleme yöntemine göre seçilmiştir.

Bu örnekleme yöntemi ile araştırmacıya çabukluk ve pratiklik kazandırma gaye edinilmektedir. Bu yöntemde araştırmacı, yakın olanı ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmektedir (Şimşek, 2013).

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma için birleştirilmiş sınıflarda ve normal eğitim yapan sınıflarda görev yapan ve görev yapmış öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme türlerinden yapılandırılmış görüşme yöntemi tercih edilmiştir.

Görüşme, yapılan araştırmanın hedeflerine uygun bir şekilde bilgi toplamaya çalışan araştırmacı ile görüşme yapılan kişi arasında soru sorma ve cevap almaya yönelik karşılıklı olarak etkileşimli bir süreçtir. Bu araştırma da kullanmış olduğumuz Nitel araştırma yöntemi en çok kullanılan veri toplama araçlarından birisidir (Şimşek, 2013).

Görüşme sorularının oluşturulması sırasında ilgili yazın alanı iyice taranmış, uygulama içerisinde de yer alan birleştirilmiş ve normal eğitim yapan sınıflarda görev yapmış sınıf öğretmenlerinin birleştirilmiş sınıf önerilerine de başvurulmuştur. Bütün bu çalışmalar sonucu taslak olarak oluşturulan görüşme soruları alanda yer alan dört uzmanın görüş ve önerisinin alınması için sunulmuştur. Böylece hem uygulamanın içerisinde yer alan, birleştirilmiş ve normal eğitim yapan sınıflarda görev yapmış sınıf öğretmenlerinin hem de alan uzmanlarının görüş ve önerileri birlikte "kapsam geçerliliği" sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan görüşmelerin çözümlenmesinde, görüşme tekniği kullanılarak bir araya getirilen veriler için, nitel araştırmalarda veri çözümleme yöntemlerinden biri olan içerik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan içerik analizinde amaç toplanan verileri açıklayacak kavramlara, ilişkilere varmaktır. Betimsel analizde kısaca anlatılan ve yorumlanan veriler, içerik analizinde, daha derin bir şekilde incelenen ve betimsel yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar içerik analizi yolu ile fark edilebilir. Bu gayeyle toplanan verilerin, önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan konuların belirlenmesi gereklidir (Şimşek, 2009).

Yapılan araştırmada birleştirilmiş sınıflar ya da normal eğitim yapan sınıflarda vazife yapmış öğretmenlerden toplam on görüşme yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelerden dört tanesi ses kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmiş ve elli beş dakika sürmüştür, altı görüşme ise not tutularak kayıt tutulmuştur. Bu görüşmeler bilgisayar ortamına deşifre edilmiştir, toplam otuz iki sayfalık görüşme metinlerine dönüştürülmüştür. Yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizini yapmak için verilerin hangi başlıklar altında sunulacağı önceden belirlenmiştir. Sonrasında ise görüşme kayıtları incelenerek her soruya verilen yanıtların dökümleri yapılmış ve ilgili başlık altında toplanmıştır.

Bulgular

Araştırmamıza konu olan birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin birleştirilmiş sınıfları eğitim- öğretim süreçleri açısından değerlendirilmesi konulu çalışmada; yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, araştırma sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde toparlanmış, özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Yapılmış olan açıklamalara sebep sonuç ilişkisine bakılmış ve bulgulara ilişkin sonuçlar dört ana başlık altında toplanmıştır.

1. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumlu taraflarına ilişkin keşifler,
2. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında eğitim öğretim süreçleri içerisinde karşılaşılan problem ile ilgili keşifler,
3. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında eğitim öğretim hizmetleri dışında karşılaşılan güçlükler ile ilgili keşifler,
4. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında eğitim öğretim süreçleri içerisinde rastlanılan olumsuz işlerin önlenmesine yönelik keşifler.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgileri

Görüşmeci	Cinsiyet	Kıdem Yılı	Birleştirilmiş Sınıfta Çalışma Süresi	Birlikte Okutulan Sınıf Sayısı	Normal Sınıfta Çalışma Süresi
G1	Erkek	19	5	2, 3, 5	11
G2	Erkek	18	6	5	12
G3	Kadın	9	5	2	4
G4	Erkek	9	3	2, 4	6
G5	Kadın	24	3	2, 3, 5	21
G6	Erkek	19	4	2, 3, 5	15
G7	Erkek	11	2	2,4	9
G8	Erkek	22	8	2, 3, 5	14
G9	Kadın	6	2	2, 4	4
G10	Erkek	26	5	5	21

Araştırmada üç kadın, yedi erkek öğretmen ile görüşme yapıldı. Öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılı olarak 1-6 altı yıl aralığında bir öğretmen, 7-10 on yıl aralığında iki öğretmen, 11-19 yıl aralığında dört öğretmen, 20 yıl ve üzeri çalışmış üç öğretmen vardır.

Birleştirilmiş sınıflarda çalışma süresi açısından 1-3 yıl aralığında dört öğretmen, 4-6 yıl aralığında beş öğretmen, 7-9 yıl aralığında bir öğretmen bulunmaktadır.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden birçoğu okutulan sınıf sayıları ile ilgili olarak farklı gruplarda (iki, üç, dört ve beş sınıf bir arada) görev yaptıklarını söylemişlerdir. İki sınıfın bir

arada olduğu sınıflarda sekiz, üç sınıfın bir arada olduğu sınıflarda dört, dört sınıfın bir arada olduğu sınıflarda dört, beş sınıfın bir arada olduğu sınıflarda ise beş kez eğitim yapılmıştır. Normal eğitim yapılan sınıflarda çalışma süreleri açısından 1-7 yıl aralığında üç öğretmen, 8-16 yıl aralığında beş öğretmen, 16 yıl ve üzeri çalışan iki öğretmen bulunmaktadır.

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Olumlu Yönlerine İlişkin Bulgular

Birleştirilmiş sınıflarda ve normal eğitim yapılan sınıflarda görev yapmış ya da görev yapmakta olan öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda birleştirilmiş sınıfların özelliklerinden dolayı on adet birbirinden değişik olumlu yönlerinin olduğu belirtilmiştir. Araştırmamızın konusu olan birleştirilmiş sınıflar literatürü incelendiğinde Bayar (2009), Dursun (2006), Kılıç ve Abay (2009) yapmış oldukları araştırmalarda derslerin her kademedeki tekrarının pekiştirici olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar araştırmamızın sonucuyla benzerlik gösteriyor.

Yapılan görüşmelere bakıldığında konuların tekrar edilmesinden dolayı alt sınıflarda ve üst sınıflarda bulunan öğrencilerin temayı kavramalarının sağlandığı, tekrardan kaynaklı olarak anlatılan konuların pekiştirildiği (G1, G3, G4, G6, G7, G8, G9, G10) vurgulanmaktadır. Yapılan on görüşmenin dokuzunda bu konuya değinilmiştir. G1 ve G3'ün konuyla ilgili görüşleri aşağıdadır:

“Alt sınıftaki öğrencilerin üst sınıflara anlatılan konuları dinleyerek öğrenmesi ve sonraki yıllarda o konunun zamanı gelip öğrencilere anlatıldığı zaman pekiştirilmesi, öğretmenli iken kavrayamadığı bir konuyu alt sınıflara öğretmen ders anlatırken o öğrencinin de dinleyip konuyu pekiştirmesi birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumlu yönleri arasındadır” (G1).

“Alt sınıflarda bulunan öğrenciler farkında olarak ya da olmadan üst sınıflardaki işlenen dersi dinleyerek öğrenme gerçekleşmektedir. Öğrenci dinlediği konunun kendisiyle işlenmesi sırasında ise konuyu hem hatırlamakta hem de pekiştirmiş olmaktadır” (G3).

Kazu ve Aslan (2011) ve Dursun (2006) ise yapmış oldukları araştırmalarda bu uygulamanın grup çalışmalarına ve bağımsız çalışmalara olanak sağladığını ve sorumluluk duygusunu iyice geliştirdiğini belirtmektedirler. Sonuçlar araştırmamızın sonucuyla çok benzerlik göstermektedir.

Araştırma için yapılan görüşmelerde ise derslerin öğretmenli ve ödevli olarak işlenmesi nedeni ile bir grup öğrencinin ödevli olmasının, öğrencilerin birlikte iş yapma becerilerini ve sorumluluk duygularını geliştirdiği vurgulanmıştır.

G8 de konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Birleştirilmiş sınıfın öğrencilere diğer bir olumlu yanı ise öğrencilerin sorumluluk duygularının gelişmesine katkıda bulunmasıdır. Üst sınıflardaki öğrenciler ödevli olan küçük sınıflara çoğu zaman yardım ettiği için ve okulun temizlik, soba yakma gibi işlerinde öğretmene yardımcı oldukları için sorumluluk duyguları gelişmektedir. Aynı zamanda küçük öğrencilere derslerinde yardım ettiklerinden dolayı yardımseverlik duyguları gelişmektedir” (G8).

Velilerin Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmalarda velilerin birleştirilmiş sınıf uygulaması için olumsuz düşüncelere sahip olduklarını belirtilmiştir. Summak (2011), Bayar (2009), Döş ve Sağır (2013), Çınar (2004), İzci ve diğerleri (2010), Kılıç ve Abay (2009) da yapmış oldukları araştırmalarda; ilgisizlik, bağımsız sınıflarda okuyan öğrencilere göre geri kalacakları düşüncesi, eğitim seviyesinin düşük olması, erken tayinler vb. sebeplerden veliler birleştirilmiş sınıf uygulamasına olumsuz yönde baktıklarını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar ile yapılan araştırmamızın sonucu benzerlik göstermektedir.

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan ve görev yapmış öğretmenlerin tamamı yapılan görüşmelerde velilerin birleştirilmiş sınıf uygulamasına çeşitli sebepler nedeni ile olumsuz baktıklarını bildirmişlerdir.

G2'nin bu konu ile ilgili görüşü aşağıdadır:

"Birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin velilerinin okulda verilen eğitime olumsuz baktıklarını söyleyebilirim. Beş sınıf bir arada okusa ne olur okumasa ne olur görüşü hakimdi. Bu nedenle öğrencilere yardım edilmesi gerekenden daha az yardım ederlerdi. Benim gittiğim okulda çok öğretmen değişmişti. Her öğretmen kolay bir yolunu bulup gitmiş, derslerin birçoğu boş geçmiş okul birkaç ay kapalı kalmış. İşe başladığımda veliler serzenişte bulunuyordu. Hep yeni atanmış öğretmenleri gönderiyorlar buraya. Onlar durur mu hiç? Buraya yaşın ilerlemiş hoca lazım, tarım yapacak hayvancılık yapacak, köyde kalacak diyorlardı. Talebelerden fazla umutları olmadığı için bir çocuğa yapılması gereken masrafın yarısını yapıyorlardı. Çocukların araç gereçleri çoğu zaman eksik olurdu." (G2).

Birleştirilmiş sınıf uygulaması ile ilgili velilerinin olumsuz görüş bildirmediklerini belirten yalnızca bir öğretmen bulunmaktadır. G10'da bu düşünceyi aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

"Görev yapmış olduğum köyde, talebe azlığından birleştirilmiş sınıftan başka şansları bulunmadığını düşündüklerinden olmalı (ya da ilgisizlikten de olabilir), öğrenci velilerim bu konuda hiç şikayet etmediler." (G10).

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin BulgularZamana İlişkin Bulgular

Görüşme yaptığımız öğretmenlerin tamamı birleştirilmiş sınıflarda derslerin işlenişi esnasında zamanın yeterli olmadığı yönünde düşüncelerini bildirmişlerdir. G7'nin konu ile ilgili görüşü şu şekildedir:

"Zaman kesinlikle yeterli değildir. Dersler de zaman nasıl yeterli gelsin ki okulun ilk aylarında birinci sınıf talebelerinin okula uyumlarını atlattıktan sonra yazı çalışmaları yaptırmak, bunun yanın sıra yaz tatilinde okumaları yavaşlamış olan öğrencilerin okuma hızlarını yükseltme çabalarımız devam eder. Zamanımızın büyük bir bölümünü birinci sınıflara ayırmak zorundayız. Sebebi ise birinci sınıf öğrencilerini ödevlendirmek kolay olmuyor. Birinci sınıf öğrencilerini ödevlendirmişsin diğer sınıflarla ders işliyorsun tam da derse konsantre olmuşsunuz. Birinci sınıf öğrencisi yanınıza gelip ben bitirdim öğretmenim diyor. Ben ve öğrencilerim ister istemez dersten kopuyoruz. Konuyu toparlayayım derken bir de bakmışız ki ders bitmiş." (G7).

İlköğretim Programlarının Hedeflerine Ulaşma Düzeyine İlişkin Bulgular

Summak (2011), Bayar (2009), Öztürk (2007), Köksal (2005), Döş ve Sağır (2013), Dursun (2006), Kазuве Aslan (2011) yaptıkları araştırmalarda normal sınıflarla birleştirilmiş sınıflarda aynı programın uygulanmasından, kırsal bölgelerde yaşayan insanların yaşamlarına hitap etmemesinden, öğretmenin sınıf dışında okul ile ilgili diğer yapması gereken işlerinden dolayı programın hedeflerine ulaşamadığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar araştırmaların sonucuyla benzetilmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı birleştirilmiş sınıflarda, ilköğretim programının bütün amaçlarına ulaşamadığını belirtmektedirler. G4'ün görüşleri aşağıda yer almaktadır:

"Birleştirilmiş sınıfta ilköğretim programının tüm hedeflerine değil %10'una bile ulaşmakta sıkıntı çekilmektedir. Birleştirilmiş sınıfların program hedeflerinin en az seviyeye çekilmesi ve hedeflerin sınıflar arasında seviye farkını ortadan kaldıracak genel hedeflerden oluşması gerekir yoksa planlar programlar hedefler çok havada kalır." (G4).

Yapılan görüşmelerden G2 programının amaçlarına ulaşılammama nedenlerini ve ulaşılmış gibi yapıldığını şu şekilde belirtmiştir:

“Benim görev yaptığım dönemde hatırladığım kadarıyla ilkokul programını sene sonuna kadar hedeflerine ulaştıramıyordum. Daha doğrusu bizden istenilen kadar olmuyordu. Bir sınıfa günde ortalama bir ders ilgilenebilirsin. Biraz önce bahsettiğim gibi, bir sınıfa gir diğerlerine ödev ver, birinci sınıflar zaten başlı başına ilgileneilmesi gereken öğrenciler. Birinci sınıf öğrencilerine okuma yazma öğretmek için iki, üç, dört, beşlerden zaman çalışıyordum ki bu da onların aleyhine bir durum oluyordu. Sene ortasında ve sonunda müfettişler gelecek “Konular tamam mı?” deyince eksik diyecek haliniz yok ya son aylarda konuları hızlı hızlı geçtiğim zamanlar olmuştur. Kısacası ilkokul programı Milli Eğitim Bakanlığı’nca yazılmış ama birleştirilmiş sınıfa uygun değil, programlar biraz daha kısaltılmalı gibi geliyor bana.” (G2).

İdari Görevlerin Etkisine İlişkin Bulgular

Summak (2011), Bayar (2009), Köksal (2005), Döş ve Sağır (2013), Dursun (2006), Çınar (2004), Gözler (2009) yaptıkları araştırmalarda müdür yetkili öğretmenlerin zamanlarının bir kısmında yönetim işleri ile uğraşmalarından, sınıf başına düşen öğretmenin az olmasından vb. nedenlerden dolayı zamanın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca Summak (2011), Bayar (2009), Öztürk (2007), Köksal (2005), Döş ve Sağır (2013), Kazu ve Aslan (2011) yaptıkları araştırmalarda öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının çok fazla olduğunu okul ve yönetim işlerinden öğrencilere harcanması gereken zamanın başka işlere harcanmasından eğitimi olumsuz olarak etkilediğini belirtmişlerdir. Sonuçlar araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Görüşme yapılan öğretmenler birleştirilmiş sınıflarda okul idaresine ilişkin görevleri de kendilerinin yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu idari görevlerin eğitim öğretim sürecinde zaman bakımından olumsuz etkilediğini (G1, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10) belirtmişlerdir. Bu konuda G6’nın görüşleri aşağıda şekildedir:

“Birleştirilmiş sınıflı okullarda yönetim işleri de yine öğretilmekte oluyor. İdari işler günlük ortalama, bir ya da iki saat zamanımızı alıyor. Müstakil okullarda memurun yaptığı işler, yani yazışmalar hem yönetim işleri hem okul aile birliği işleri hem veli görüşmeleri ve ziyaretleri hepsi bir arada birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmen tarafından yapılıyor. Bu işler ek yükler getirdiği için öğretmenin yorulmasına ve öğretmenin öğrencilerine ayıracağı zamanı buraya ayırması sonucunda verimin düşmesine neden oluyor.” (G6).

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan bir öğretmen ek görevler için ne kadar zaman ayrıldığı ne gibi işlerin yapıldığı ve yapılan işlerin eğitim öğretimi nasıl etkilediği ile ilgili eğitim öğretimi etkilemediğini belirtmiştir.

G2’nin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Benim çalıştığım dönemde teknoloji yetersiz, e-okulda yoktu. Tokat’a gittiğimde okulun kutusuna atılan evrakları alırdım. Biraz inceleyip acele cevap verilmesi gerekenleri yazar diğerlerini de bir daha ki Tokat’a gelişimde getirirdim. Bir daha ki gelişim de ya zamanı geçmiş olurdu ya da malzeme verilecekse bize kalmazdı. Zaten stajyer öğretmenim, idarecilik nasıl olur, yazı nasıl cevaplanır falan pek de bilgi sahibi değildim. Çevrede yakın bir okulda yok ki soralım. Sözün özü idari işlere pek vaktim kalmazdı. Bunun eğitime bir zararı oldu mu diye sorarsanız, bence olmadı. Öğrencilerin ders zamanlarından kısıtlamazdım. Köyde kaldığım için vakit bol, akşamları evde okul idaresinin işlerini yapardım. Sadece günü olan, belli bir tarihte verilmesi lazım olan, birçok yazının geç gittiği doğrudur. Tokat’a sadece pazartesi, perşembe araba vardı.” (G2).

Öğrenci Sayısının Etkisine İlişkin Bulgular

Bayar (2009) Döş ve Sağır (2013), Çınar (2004), Şahin (2007) yapmış oldukları araştırmalarda genelde öğrenci sayısının az olmasını avantaj çok olmasını ise dezavantaj olarak belirtmişlerdir.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenci sayısının az olması konusunda görüşme yapılan on öğretmenden sekizi olumlu olduğu (G2, G3, G4, G5, G6, G8, G9, G10) yönünde, iki tanesi ise olumsuz (G1, G7) olduğu yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıflarda, öğrenci sayısının az olmasının avantajlı olduğunu belirten G10 ile öğrenci sayısının az olmasını dezavantaj olarak belirten G7'nin görüşleri aşağıdadır:

"Birleştirilmiş sınıfta öğrenci ne kadar az olursa o kadar iyi. 'Az öğrenci olursa derslerin işleniş sırasında motive olamıyorum.' Diyenlere ben katılmıyorum. Birden fazla sınıf aynı anda karşınızda zaten." (G10).

"Öğrenci sayısının az olması eğitimi olumsuz yönde etkiliyor. Şöyle düşünelim bir, iki ve üçüncü sınıflar bir arada ya da dördüncü beşinci sınıflar bir arada on öğrenciniz var bu sınıfta ödevlendirmede de öğretmenli sınıfta da sıkıntı yaşanıyor. Sebebi de öğrenciler arası etkileşim azalmasıdır." (G7).

Öğrenci sayısının fazla olması konusunda görüşmeye katılan öğretmenler öğrenci sayısının fazla olmasının olumsuz olduğu yönünde görüş belirtmişler. G5'in görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenci sayısının çok olması sınıf içerisinde dikkati toplama süresini fazlalaştırmaktadır. Çok fazla zaman kaybına sebep olur. Bir de üstüne birleştirilmiş sınıf olursa, konuyu anlatırsınız, etkinliği yapamazsınız veya geri dönüt alma zorlaşır, öğrenci takibi yapamazsınız. Hangi öğrencinin ne kadar öğrendiğini tespit etmeniz daha çok zaman alır." (G5).

Devama Etkisine İlişkin Bulgular

Summak (2011) birleştirilmiş sınıflarda eğitim konusunda yapmış olduğu araştırmada çeşitli etkiler altında okula devam edemediklerini, Çınar (2004) da kız öğrencilerin okutulmadığını belirtmişlerdir.

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapmış ve araştırmaya katılan öğretmenlerden sekiz (G1, G2, G3, G4, G5, G8, G9, G10,) tanesi, (iki öğretmen G1 ve G2 doğu bölgelerde sorun yaşadığını Tokat'ta problem yaşamadığını belirtmiş, bu nedenle hem problem yaşamış hem de yaşamamış gruba alınmıştır) birleştirilmiş sınıfların kırsal alanda olması nedeni ile tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan ailelerde devamsızlıkla ilgili sorun yaşadığını G1 "doğu bölgelerde kız çocuklarının ilerleyen yaşlarda okula yollanmadığını", G2, "genelde kış aylarında, okula irak yerlerden talebelerin gelmediklerini", G3 "ailevi nedenlerden dolayı özellikle ailelerin boşanması veya boşanma aşamasında bulunmaları nedeni ile anne ya da babanın çocuklarını köylerde büyük anne ve büyük babalarının yanında kalması için bıraktıkları durumlarda kırsal bölgelerde devamsızlık sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir", G4 "bulunduğu köyden başka köylere çalışmak ve çobanlık yapmak için belirli süre için ailenin taşınması durumunda, ailenin işlerini bitirip geri köye dönene kadar, geçimini hayvancılıkla sağlayan yerlerde özellikle okulun açıldığı ilk aylarda eylül, ekim, kasım, ilkbahar aylarında ise nisan, mayıs, haziran aylarında devamsızlık problemi yaşadıklarını" belirtmişlerdir. Ayrıca G 9'un görüşleri aşağıdaki gibidir:

"Yaylacılık ve hayvancılıkla uğraşan bölgelerde çalıştım. Özellikle kız çocuklar evde bırakılıyor, erkek çocuklar yaylaya hayvanları olatmaya gönderiliyor. Durum böyle olunca bahar

aylarında çocukları okula göndermiyorlar. Kış gelene kadar devamsızlık yapıyorlar. Devamsızlık yaşadık ama il genelinde bu durum artık o kadar kanıksanmış ki normal bir durum haline gelmiş, yapacağımız bir şey yoktu, elden gelen bir şey gelmez. Öğrenciler mecburen idare ediliyorlardı.” (G9).

Görüşme yapılan dört öğretmen (G1, G2, G6, G7) ise devamsızlık sorunu ile karşılaşmadıklarını bildirmişlerdir.

Kırsal Alanda Yaşam ve Okula Ulaşımında Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Döş ve Sağır (2013) yaptığı araştırmada öğretmenin okulun bulunduğu yerde oturmamasının olumsuzluklara neden olduğunu, Çınar (2004) ise öğretmenin köyde yalnız kalmasının olumsuz yönlerini belirtmiştir.

Kırsal alanda yaşama konusunda sekiz katılımcı (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G8, G10) görüşlerinin olumsuz olduğunu bildirmiş, iki katılımcı (G7, G9) herhangi bir görüş belirtmemiştir, katılımcı (G1) ise hem olumlu hem de olumsuz olduğu yönünde görüş belirtmiştir. G1’in olumlu yönde belirtmiş olduğu görüşü aşağıdaki gibidir:

“Güzel yönlerinden birisi de kitap okumayı seviyorsan çok sayıda kitap okuyabiliyorsun. Köy halkı ile iç içe olduğun için bu da eğitim öğretim yönünden olumlu bir etken oluyor. Rahatlıkla velileri bilgilendirme yapabiliyorum.” (G1).

G5’in kırsal alanda yaşama konusundaki görüşleri ise şöyledir:

“Köylerde bulunan lojmanlar çok bakımsız ve izbe durumdadır. Milli Eğitim Bakanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri lojmanların bakımlarını doğru dürüst yapmıyor. Bu nedenle lojmanda kalmak çok zor. Lojmanın içerisinde su sıkıntısı var, elektrik tesisatı sağlam değil, lojmanın pencere ve camları kırık, tavanı su akıtıyor, fosseptik çukuru sıkıntılı. Bu şartlarda köyde ve lojmanda kalmam mümkün değil. Ayrıca köyde olduğumuz zaman milli eğitime gidecek evraklar, kendi işlerimiz, okul ile ilgili toplantılar, mesleğimize yönelik eğitimlere katılmak zor oluyor. Sürekli köyde yaşamak öğretmenin sosyal hayatını olumsuz yönde etkilemektedir.” (G5).

Olumsuz yönlere diğer örnekler ise; özel işlerini gerçekleştirmek için zorluk çekildiği (G3, G10), kırsal alanlarda öğretmenlere tahsis edilen lojmanların bakımsız, kullanılamaz durumda (G3, G10), kapı pencerelerinin kırık ve bakımsız bir şekilde olduğu, kanalizasyon veya fosseptik çukurlarının bozuk ya da olmadığı, il milli eğitim müdürlüklerinin lojmanların bakım onarım tamirat işleri için ödenek ayırmadıkları(G5), görev yapan öğretmenin kişisel ve mesleki gelişimine yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmasının zor olduğu (G4), dersler işlenirken eğitim öğretim materyallerine istenildiği zaman ulaşmakta zorlanıldığı (G6) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Kırsal alanda bulunan okullara ulaşım konusunda bir öğretmen (G6) görüş belirtmemiş, dokuz öğretmen (G1, G2, G3, G4, G5, G7, G8, G9, G10) ise olumsuzlukların olduğunu belirtmişlerdir. G4 ve G9’un vurgulamış olduğu noktalar aşağıdaki gibidir:

“Kırsal kesimde, alanda çalışmak çok zor. Birde ulaşım sıkıntısı oldu mu, tek başıma çalıştığım yer eşimin çalıştığı yere 12 km idi. Ama rakım 1200 metre olunca gidip gelme işi çok zor oluyordu. Ulaşım için bir masraf yapıyorsun, kış mevsiminde sabah erken kalkar arabayı çalıştırır, zincir takardım. Bunların yanında daha önemlisi can güvenliği tehlikede, gidiş geliş yapıyorsun, kışın kar yağmasın diye dua ediyordum. Çok kar yağışı olduğu zaman okula gidemediğim günlerde oluyordu.” (G4).

“Gidiş geliş yapmak yorucu bir de mesafe çoksa yolculuk çok yorucu olmakta bu yorgunluğun üzerine sınıfa girip birde ders anlatmak, bence çok da etkili olmuyor birde maddi yönü var

tabii ki bunu da göz ardı etmemeliyiz. Mesafe yakın ya da uzak olsun maddi yönden külfetli olmaktadır.” (G9).

Velilerin Okul Algısından Kaynaklı Sorunlara İlişkin Bulgular

Görüşmelere katılan katılımcıların tamamı; birleştirilmiş sınıf uygulamasının yapıldığı bölgelerde velilerin genellikle çocuklarına ayıracakları zamanları olmadığını belirtmişlerdir. Veliden kaynaklı problemlerle ilgili olarak görüşme yaptığımız öğretmenler şunları ifade etmişlerdir. Veliler öğrencilerin ödev, proje ya da performans görevlerine yardım edecek yeterlilikte değiller (G1, G4), bazı velilerin okur yazar olmadıkları (G1), devletin yönetimindeki kişiler bu okullara ilişkin algılarının olumsuz olduğunu (G2), birleştirilmiş sınıflarda stajyer, vekil ya da tecrübesiz öğretmenlerin çalıştığından (G2), milli eğitimin bu okulları önemsemediğini (G3) belirtmişlerdir. Velilerin söylemek istedikleri sorunların bir kısmı kendileri ile ilgiliyken, bir kısmı da eğitim sisteminin birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin izlenen politikalarla ilgili olduğu görüşüne varılmıştır. G6'nın konu ile ilgili düşünceleri aşağıda belirtilmiştir.

“Velilerin eğitime bakışı çocuk evden gitsin de saat 09:00 ile 15:00 arası bize yük olmasın, sokaklardan kurtulsun da ister okusun ister okumasın düşüncesi hakim. Eğitime yeteri kadar destek vermiyorlar, öğrencilerin okul ihtiyaçları karşılanmıyor.” (G6).

Araştırma için görüşme yapılan öğretmenlerden biri hariç (G9) diğerleri yaz aylarında kırsal yerlerde okulların yeteri kadar desteklenmediğini, milli eğitim müdürlüklerinin bu okulları önemsiz değerlendirmelerinden, velilerin ilgisizliği ve öğrencilere yardım etmek istememelerinden, öğretmenlerin öğrencilerin ve okulun masrafları kendilerinin karşılamalarından, okulun harcanan maddi ve manevi emeğin öğretmenin motivasyonunu düşürmesinden, ilgili birimlerin yapılmak istenen çalışmalara yardım etmemesinden kaynaklanan problemler yaşandığını belirtmişlerdir. G10'un konudaki düşüncesi aşağıda belirtilmiştir:

“Evet, bu konuda çok sorun yaşadım. Devlet bu okulların fiziki yetersizliklerini gidermek için yeterince kaynak ayırmıyor. Sadece odun, kömür, bazı senelerde de boya yolluyor. Okula teftiş için gelen müfettişler, fiziki eksikliklerin giderilmesi için devamlı uyarıda bulunuyor. İşin özü devlet fiziki eksiklikler için maddi olanak sunmadığı gibi bunu neden yapmadın diye de hesap soruyor.” (G10).

Okulların Fiziki Olanaklarından Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Summak (2011), Bayar (2009), Döş ve Sağır (2013) Çınar (2004), Kazuve Aslan (2011) Dursun (2006), İzci ve diğerleri (2010), Kılıç ve Abay (2009) yaptıkları araştırmalarda materyal, fiziki olumsuzlukların bu okullarda bulunduğu ve imkanların iyileştirilmesinde zorluk çekildiği belirtilmiştir. Bu sonuçlar araştırmanın sonucu ile benzerlikler vardır.

Araştırma için yapılan görüşmelerde öğretmenler birleştirilmiş sınıflı okulların tamamının genellikle bakımsız olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmenler okulun ısınma ve temizlik işlerinin en önemli sorunlar arasında olduğunu bildirmişlerdir. Görev yaptığı okulun ısınma ve temizlik işlerini bir öğretmen (G9) dışında, diğer öğretmenlerin tamamı bu işleri kendilerinin yaptığını ve yaşça büyük öğrencilerden yardım aldıklarından söz etmişlerdir. Öğretmenler okullarda bazen velilerden para toplandığını ve bu toplanan paralar ile temizlik ısınma işleri için ücretli eleman çalıştırdıklarını belirtmişlerdir. G3'ün konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Birleştirilmiş sınıflı köy okullarının çoğunda okulun temizlik ve soba yakma işlerini köyden birisi belirli bir ücret karşılığında yapar bu ücreti de genellikle muhtarlar velilerden toplar.

Okul bu işi halledecek olsa okul ağır prosedürün altından kalkamaz. Müfettişler okula gelince bu çalışanın parasının nasıl karşılandığını soruyorlar. Okul karşılayacak olsa prosedürün altından kalkmak mümkün değil. Bu nedenle ya gönüllü velilerimiz var onlar yapıyor ya da muhtar bu konuyu hallediyor deniliyor. Bazı arkadaşlar da sobaları kendileri yakıp, temizliği ise öğrencilerinin yardımıyla hallediyor.” (G3).

Öğretmenin Yalnız Çalışmasının Mesleki Gelişimi Açısından Oluşturduğu Etkiye İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmalarda Öztürk (2007) yönetim konusunda yetersiz kalınmasının kişisel gelişimi etkilediği, Köksal (2005) kaliteli bir hizmet içi eğitim alınmasını, Döş ve Sağır (2013) öğretmenin bireysel gelişimini destekleyecek çalışmalardan uzak kaldıklarını, Çınar (2004) görev yaptıkları yerde unutulduklarını ve köydeki sosyal çevrenin öğretmenin kendisini geliştirmesine imkan verilmediğini belirtmiştir. Bu sonuçlar araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Görüşme yapılan katılımcıların tamamı, öğretmenin yalnız çalışmasının mesleki gelişimini olumsuz yönde etkilediğini vurgulamışlardır. Görüşme yapılan öğretmenler konuya ilişkin; insanın bildiklerinden çok yaşadıklarının daha etkili olduğuna inanılmasından (G1), üniversitelerde verilen birleştirilmiş sınıflar uygulaması derslerinin yetersiz olmasından (G2), destek alınacak, ulaşılabilecek danışacak kimselerin az olmasından (G1, G5, G6, G7, G9), çaresiz kalma hissine kapılmalarından (G2), birleştirilmiş sınıf uygulamasından kaynaklı nedenlerden (G3), çevre şartlarından kaynaklanan nedenlerden (G2, G3), öğretmenler için verilen kişisel ve mesleki hizmet içi eğitim çalışmalarına katılamamaktan (G3, G4, G8) kaynaklanan nedenlerden dolayı olumsuz etkilenme oluştuğunu bildirmişlerdir.

Ayrıca araştırmaya katılan iki öğretmen; G7 ve G9 ise olumlu yöndeki düşüncelerini aşağıdaki gibi belirtmişlerdir.

“Birleştirilmiş sınıfta görev yapan öğretmenler zorlukları yendikçe ileri için tam donanımlı bir öğretmen olmaktadır.” (G7).

“Yaşanılan bütün olumsuzluklara ve birleştirilmiş sınıfın yanı sıra idarecilik görevinin tek başına yapılıp, üstesinden gelme çabaları da meslekte kendine güven kazanmaya deneyimler kazanmaya olanak sağlıyor diye düşünüyorum.” (G9).

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan problemlerin Çözümüne İlişkin Bulgular

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan olumsuzlukların önlenmesine ilişkin öneriler aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

Bazı görüşmeciler birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunların çözümüne yönelik, birleştirilmiş sınıflarda uygulanan ilköğretim programının değiştirilmesi veya farklılaşması gerektiğini söylemişlerdir (G1, G2, G4). G1’in düşüncesi aşağıdadır.

“Birleştirilmiş sınıf programının yeniden ele alınması gerekmektedir. Çünkü birleştirilmiş sınıflarda normal sınıf programlarının yetiştirilmesi çok zordur.” (G1).

Bazı görüşmeciler ise birleştirilmiş sınıflara ayrı kitapların üretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (G1, G2, G4,). G4’de düşüncesini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

“Birleştirilmiş sınıflarda eğitim için değişik kitaplar basılmalı, müstakil sınıflara göre hazırlanmış kitaplar kullanılmamalıdır.” (G4).

Görüşmeye katılan öğretmenler birleştirilmiş sınıflı okullarda norm kadro yönetmeliğinin değişmesi gerektiğini söylemişlerdir. (G1, G4, G5, G9). G5 düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

“Öncelikle tek öğretmenli kurum kalmamalı. Birleştirilmiş sınıflardaki norm kadro yönetmeliği değişmeli öğretmen sayısı artırılmalıdır. Öğretmen sayısı artarsa iş yükü azalmış olacaktır. Hem de meslektaşlar arasında fikir alışverişi oluşacaktır. Öğretmenler birlikte iş yaptıkları için de öğrencilerle daha fazla ilgileneceklerdir.” (G5).

Birleştirilmiş sınıflarda tecrübesiz, stajyer, ücretli-sigortalı ve vekil öğretmenlerin görevlendirilmesinin sıkıntılı bir durum olduğunu belirtmişlerdir (G1, G2, G8). G2'nin düşüncesi aşağıdaki gibidir.

“Tecrübesiz bir öğretmenin kesinlikle birleştirilmiş sınıflarda görev yapmaması gerekir. Birleştirilmiş sınıflı okullarda tecrübeli, öğretmenliği deneyimi olan şahısların çalışması hem o insana hem de öğrencilere daha faydalı olacaktır.” (G2).

Taşınmalı sisteme uyan iki üç ya da daha fazla birleştirilmiş sınıflı okulların, merkezi bir köy ya da kasabada bir araya getirilerek müstakil sınıflı okul haline getirilebileceği belirtilmiştir (G1, G9, G10). G10'un düşüncesi ise aşağıdaki gibidir.

“Bana göre çözüm, kesinlikle birleştirilmiş sınıflı okullar kapatılmalı. Bunun yerine eğitim-öğretim konulu kanunlarımızda da yeri bulunan, ama nedense fazla uygulanmayan, birbirine yakın birkaç köyün bir araya getirilmesi. Köylerden birinin merkez seçilmesi ve öğrencilerin yakında ki o köye taşınmasıdır. Tabi ki taşımada da zorlukları ama, birleştirilmiş sınıf uygulamasıyla öğrenciyi ve öğretmeni başarısızlığa mahkûm etmekten ve bahsedilen zorlukları yaşamaktansa çocukların merkez bir köye taşınması eğitimin daha başarılı olmasını sağlayacaktır.” (G10).

Araştırmaya konu olan okullarda görev yapan öğretmenler için yaşanabilecek niteliklerde lojman olması gerektiği ifade belirtilmiştir (G1, G3, G5).

Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmenlerin uzun süreli çalışabilmesi için olanakların daha cazip hale getirilmesi gerektiği üzerine durmuşlardır (G1, G2, G3, G4, G5, G8). G8 ise fikrini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

“Öğretmenlerin iş yükü çok olduğu için, birleştirilmiş sınıflı okullar ekonomik olarak daha cazip hale getirilmelidir.” (G8).

Birleştirilmiş sınıflı okullarda bulunan engelli öğrencilerin RAM'lar tarafından tespitinin yapılması ve tespiti yapılan öğrencilerin özel eğitim okullarına yönlendirilmesi, özel eğitime giden öğrenciler sürekli takiplerinin yapılması ve daha fazla önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir (G1, G5). G5 düşüncesi aşağıdaki gibidir.

“Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere Rehberlik Araştırma Merkezleri daha ilgili olmalı. Gerekirse ziyaretler artırılarak fikir alışverişleri yapılmalıdır.” (G5).

Okulun her türlü eksiklerini gidermek için milli eğitim müdürlükleri tarafından birleştirilmiş sınıflı okullara öncelik verilmesi gerektiği, köy okullarına verilen maddi desteğinin artırılması vurgulanmıştır (G1, G2, G3, G4, G5, G7, G8). G7 düşüncesini şu sözlerle ifade etmiştir.

“Okulun bina ile ilgili işlerinin durumunu geliştirmek öğretmenlere değil de milli eğitim müdürlüğüne bağlı ayniyat ve inşaat bölümü tarafından yapılmalıdır.” (G7).

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin su, elektrik gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasında daha fazla duyarlı davranılması gerektiği bildirilmiştir. (G1, G2, G3).

Eğitim öğretimin öneminin velilere anlatılması, öğretmenin itibarının artırıcı çalışmalar yapılması gerektiği belirtilmiştir (G3).

Muhtarlar, köyün önde gelenleri ile belirli aralıklarla toplantı yapılması ve eğitimin içerisine çekilmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir (G3).

Birleştirilmiş sınıflı okullarda yardımcı personel ihtiyacının büyük bir sorun olduğu ve bu sorunun giderilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir (G4, G5, G8).

Aynı bölgede bulunan köy okullarının yönetiminden sorumlu bir gezici idareci atamasının yapılmasının uygun olacağı belirtilmiştir (G4, G5, G7). G7 ise düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir.

“Birleştirilmiş sınıf uygulamalarındaki olumsuzlukları önlemek için ilk önce görev yapan öğretmenlerden idari görevin alınmalıdır. İdari görevler için birbirine yakın bütün birleştirilmiş okullarda görevli gezici idareci atansa daha iyi olur. Böyle olursa öğretmen en çok zamanını alan bir işten kurtulmuş olacak.” (G7).

Mümkünse birleştirilmiş sınıf uygulamasının sona erdirilmesi gerektiği vurgulamışlardır (G2, G6, G10). G6'nın düşünceleri ise şu şekildedir:

“Eğitimde kalitenin artırılması ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesi için birleştirilmiş sınıf uygulamasına kesinlikle son verilmelidir.” (G6).

YİBO ve PİO gibi okullar yaparak ya da taşınabilir sistemle talebelere eğitim verilmesi gerektiği belirtilmiştir (G2, G6, G9, G10). G9'un düşüncesi ise aşağıdaki gibidir:

“Birleştirilmiş sınıflı okulların birbirine yakın olan köylerle bir yerde toplanıp bir köyün merkez olarak seçilip müstakil olarak eğitim verilmesi daha doğru olacaktır. Bence taşımada da sorunlar var. Şartlar yumuşatılmalı yani mesafenin düşürülmesi gerekir. Bu da göz ardı edilirse öğrenciler müstakil olarak eğitim görebilir diye düşünüyorum.” (G9).

Teknolojik ve diğer imkânların, önce birleştirilmiş sınıflı okullara verilmesi gerektiği belirtilmiştir (G7).

Sonuç ve Tartışma

Araştırmamıza konu olan birleştirilmiş sınıfların olumlu yönleri arasında birleştirilmiş sınıflı okullar öğrenci sayısı olarak merkezde bulunan büyük okullarla kıyaslanmayacak derece küçük olduğu için disiplin sorununun olmadığı ve okullarda öğrenci kontrolünün daha kolay olduğu belirtilmektedir. Ayrıca üst sınıflarda bulunan öğrencilerin abi, abla rolünü üstlenerek yeni gelen öğrencilere sınıf ve okul kurallarını kavratması, öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırdıkları vurgulanmaktadır. Söylenen bu görüşler ile ilgili olarak kaynaklarda herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Birleştirilmiş sınıfların bulunduğu kırsal alandaki okullara gidiş geliş yapma konusunda hem araştırmamıza konu olan sınıflar hem de normal eğitim yapan sınıflarda görev yapmış öğretmenler, yapılan görüşmeler sonucunda; olanakların iyi olduğu okullarda avantajlarının olduğunu, olanakların iyi olmadığı okullarda ise mesleki çöküş yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde okulun temizlik ve kışın ısınma işleri ilgili olarak genelde öğretmenlerin kendilerinin yaptığını ve yaşça büyük öğrencilerin de öğretmene yardım ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya konu olan birleştirilmiş sınıf uygulamasında eğitim öğretim süreçleri içerisinde karşılaşılan olumsuzlukların önlenmesi amacıyla çözüm önerileri konusunda hem birleştirilmiş sınıflarda hem de normal eğitim yapan sınıflarda görev yapmış öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda aşağıda belirtilen öneriler öne çıkmıştır:

- Birleştirilmiş sınıflarda uygulanan ancak müstakil sınıflara uygun olarak hazırlanmış ilkökul programının birleştirilmiş sınıfların şartlarına, kırsal alanlara ve köylere uygun yeni bir program yapılması ve ona göre eğitim verilmesi.
- Birleştirilmiş sınıflara uygun kitapların basılması, mevcut kitapların değiştirilmesi.
- Araştırmaya konu olan okullarda en az iki öğretmenin çalışması amacıyla norm yönetmeliğinin değiştirilmesi.
- Birleştirilmiş sınıflarda görev yapacak öğretmenin tecrübesiz, stajyer, ücretli-sigortalı ve vekil görevlendirilmemesi.

- Birbirlerine yakın köylerin, daha fazla birleştirilmiş sınıflı okullun, merkezi bir köyde ya da kasabada bir araya getirilerek müstakil sınıflı okul haline getirilmesi.
- Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmen için lojmanın olması, öğretmenin kalabileceği şekilde düzenlenmesi gereklidir.
- Birleştirilmiş sınıflı okullarda uzun süreli çalışacak öğretmen bulmak amacıyla, bu okullarda çalışmanın çekici hale getirilmesi ve bunun için öğretmenlerin maaşlarının artırılması.
- Bileştirilmiş sınıflarda bulunan engelli öğrencilerin RAM'lar tarafından tespit edilmesi ve bu öğrencilerin özel eğitim okullarına yönlendirilmesi, bu öğrenciler ile ilgili takip işlerinin artırılması ve bu öğrencilere önem verilmesi.
- Birleştirilmiş sınıflı okulların tadilat, tamirat işlerinde, araç-gereç eksiklerinde il milli eğitim müdürlükleri tarafından öncelik tanınması, yapılacak işlere uygun eleman bulunması ya da maddi imkânların daha çok köy okullarına gönderilmesi.
- Zor şartlarda çalışan birleştirilmiş sınıflı okulların her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasında daha duyarlı davranılması.
- Eğitim öğretimin öneminin velilere anlatılması, öğretmenin itibarının artırılması için çaba harcanması.
- Görev yapılan kırsal bölgelerde sözü geçen insanların eğitimin içerisine çekilmesi.
- Bu tür okullarda yardımcı personel ihtiyacının giderilmesi.
- Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan ve birbirine yakın köy okullarının yönetiminden sorumlu bir gezici idarecinin atanması.
- Birleştirilmiş sınıf uygulamasına devam edilmemesi.
- YİBO ve PİO okullarının sayısı arttırılarak ya da taşınmalı sistemle öğrencilere eğitim verilmesi.

Referans

- Bayar, S. A. (2009). *Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı 4. Sınıf Talebelerinin Birleştirilmiş Sınıflar Hakkındaki Görüşleri: Gazi Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Bilir, A. (2008). Birleştirilmiş Sınıflı Köy İlköğretim Okullarında Öğretmen ve Öğretim Gerçeği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1-22.
- Birleştirilmiş Sınıflar Haftalık Ders Programları, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 07/09/2012 Tarih ve 151 Sayılı Kararı.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.
- Çınar, İ. (2004). Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında İlk Okuma Yazma Öğretimine İlişkin Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 31-45.
- Döş, İ. ve Sağır, M. (2013). Birleştirilmiş Sınıflı İlkokulların Yönetim Sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 237-250.
- Dursun, F. (2006). Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 33-57.
- Ertürk, S. (1988). Türkiye'de Eğitim Felsefesi Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 2-16.

- Gözler, A. (2009). Birleştirilmiş Sınıflı Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Yeni İlköğretim Programına Yönelik Görüşleri. *Education Sciences*, 4(3), 815-832.
- Gözütok, F. D. (2003). Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 160(1), 90-102.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 11 Nisan 2012 Tarih ve 28261 Sayılı Resmi Gazete.
- İzci, E., Duran, H. ve Taşar H. (2010). Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretimin Sınıf Öğretmeni Adaylarının Algılarına Göre ve Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 19-35.
- Kazu, İ. Y. ve Aslan, S. (2011). Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına Karşılaştırmalı Bir Bakış: Vietnam, Peru, Sri Lanka ve Kolombiya Örnekleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1081-1108.
- Kılıç, D. ve Abay, S. (2009), Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Öğretmenlerin Öğrenme-Öğretme Sürecinde Karşılaştığı Problemlere İlişkin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 623-654.
- Kıroğlu, K. ve Erol, B. (2012). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 155-176.
- Köksal, K. (2005). Türkiye’nin Gerçeği Birleştirilmiş Sınıflı Okullar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 173-178.
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 27.08.2003 Resmi Gazete Sayısı: 25212.
- Milli Eğitim Bakanlığı Taşınabilir İlköğretim Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 15.04.2000 Resmi Gazete Sayısı: 24021.
- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013.
(http://sqb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf).
- Özen, Y., Gül, A. ve Gülaçtı, F. (2007). Demokratik Eğitim Politikası (Eleştirel Bir Yaklaşım). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 111-130.
- Öztürk, N. (2007). Cumhuriyetin Başlangıcından Günümüze Birleştirilmiş Sınıflar Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 28-35.
- Palavan, Ö. (2007). *İlköğretim Birinci Kademedeki Birleştirilmiş Sınıflardaki 4. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Kazanımlarına Erişim Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Programı, Samsun.
- Palavan, Ö. (2012). Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflı İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Kazanımlarına Erişim Düzeyleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 281-294.
- Sağ, R., Sezer, R. (2012). Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Eğitim İhtiyaçları. *İlköğretim Online*, 11(2), 491-503.
- Sağ, V. (2003). Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 11-25.

- Summak, M. S. (2011). Birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar ve öğretmenlerin bakış açısından olası çözüm önerileri (Kilis Örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1221-1238.
- Şahin, A. E. (2003). Birleştirilmiş Sınıflar Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 166-175.
- Şimşek A. (2013).*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Şimşek, H. (2009). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 33-51.
- Taşdemirci, E. (2005). Birleştirilmiş Sınıflar ile Bağımsız Sınıflarda İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Karşılaştırılmalı İncelemesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 1-26.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, Ankara.